

Onverwachte predatoren

Tekst en foto: Els Koopmans-Grommé,
insectenwerkgroep KNNV Epe/Heerde

Een mus, die in de vlucht een koolwitje vangt, een grote libel, die het ook af en toe presteert een rondfladderende vlinder te pakken, een spin, die een vlinder in haar web vangt en inkapselt, een dode rups, die overdekt is met de gele coconnetjes van sluipwespjes, meesjes die af en aan vliegen met een snavelkje vol rupsen voor hun jongen.

Het zijn zaken, die je naar vlinders kijkend, wel eens tegenkomt. In dit verhaal wil ik echter iets vertellen over een paar vijanden van vlinders, waar we niet meteen aan denken.

Zonnedauw met slachtoffer.

De eerste predator waar ik melding van maak, is een plantje, een heel nietig plantje zelfs, de zonnedaauw. In onze telroute in het Wisselse Veen bij Epe komt een veldje voor, dat door beheersmaatregelen als afplaggen en nathouden in de zomer rood ziet van de

kleine zonnedaauw, echt een pioniersplantje in dergelijke situaties. De aantrekkelijk glinsterende blaadjes zullen op overvliegende dagvlinders de indruk wekken, nectar of dauwdruppels te bevatten. Een feit is, dat er talloze vlinders gevangen raken door op die blaadjes te gaan zitten. De klierharen van de zonnedaauw zijn zo kleverig, dat zelfs een flinke vlinder als het bruine zandoogje niet meer loskomt uit die kleverigheid. Het vlinderlichaam wordt daarna volkomen verteerd, waarna het door het plantje als voedsel wordt opgenomen. Binnen een stuk van vijf bij vijf meter in dit terrein vonden we zeker twintig gevangen vlinders. Van vele waren alleen de vleugels nog over, andere klapperden nog wild om los te komen. Bij die slachtoffers was één keer ook een fraaie argusvlinder. Het was het enige exemplaar dat we dat jaar op onze route tegenkwamen! Van de vele kleine geaderde witjes zag je de vleugels al van verre als witte vaantjes op de zonnedaauwveldjes zitten. Ook icarusblauwtjes zaten vastgekleefd op plantjes, die haast net zo klein waren als de vlindertjes zelf!

Een heel ander geval was het raadsel van de vele losse vleugels van atalanta's, die door een flinke wind meters ver over het veld verspreid waren op een groente- en bloemenkwekerij. Het waren er wel zeventig! Maar niet alleen dáár lagen ze. Onder een oude els waren er nog veel meer te vinden. Ik was bij de boom gaan kijken, omdat de eigenaresse van het bedrijf me vertelde dat er zoveel atalanta's op afkwamen, doordat er sap uit een wond in de stam droop.

Inderdaad zaten er op deze vrij kille dag nog verscheidene atalanta's te drinken. Het rook er sterk naar 'berkenhaarwater', alcohol dus! Dat een bloedende els net als een berk ook vlinders aantrekt was nieuw voor mij. Maar hoe al die vlinders de dood hadden gevonden, verwonderde me nog meer. Er moest een dier zijn, dat de lijfjes oppeuzelde na de vleugeltjes er als waardeloos te hebben afgebeten. Wespen kunnen dat, maar zoveel? Ik zag maar één halfdronken wesp op de stam rondkruipen.

Een lang wit vogelpoespoor langs de oude stam bracht de waarschijnlijke oplossing: een steenuiltje kon hier de predator zijn. Die jaagt ook overdag. Inderdaad bleek hij daar geregeld gezien te zijn. Wat een luilekkerland voor zo'n vogel.

Dat grote groene sabelsprinkhanen ook weg weten met vlinders, zagen we tijdens een vakantie in Frankrijk. Een parelmoervlinder kon ik eerst niet goed op naam brengen. Hij zat met de vleugels mooi uitgespreid te zonnen op een bloeiende ligusterhaag, waardoor de onderkant van de vleugels niet te zien was. Even een potje halen om de vlinder te vangen. Maar toen ik terugkwam, was hij weg. Dat meende ik tenminste, tot ik tussen de ligusterblaadjes wat zag bewegen dat op een parelmoervlinder leek. Onwaarschijnlijk dat een dagvlinder op zo'n zonnige ochtend weg zou schuilen. Maar opeens zag ik twee zeer lange dunne sprieten boven de vlinder bewegen, duidelijk geen vlindersprietten. Een grote groene sabelsprinkhaan had de vlinder gevangen, de vleugels er als waardeloos afgebeten en was nu het lijfje tussen zijn forse kaken aan het vermalen. Ik zag warempel kans de sprinkhaan met prooi plus de losse vleugeltjes in mijn jampotje te stoppen om nader te bekijken. Braamparelmoer, Brenthis daphne, wees de vlindergids duidelijk uit. We kwamen zijn gelukkiger soortgenoten nog vele malen tegen op onze wandelingen. Inderdaad zaten ze vaak op juist in bloei komende bramen. En van onze kampeerplek uit hoorde ik elke dag een grote sabelsprinkhaan zingen. Zou het diezelfde zijn? Het was in elk geval een mannetje geweest, dat de vlinder opat.

Een aardig geval maakten we op een stille herfstavond mee. Een man, die elke avond met twee honden wandelde in een eikenlaan vlak bij zijn huis, vertelde dat zijn viervoeters telkens haptten naar massa's kleine vlindertjes, die in de schemer rondvlogen. We gingen kijken. Het bleken mannetjes van de kleine wintervlinder te zijn, waarvan er dat jaar bijzonder veel waren. De rupsjes hadden de eiken in de voorzomer finaal kaalgevreten, vertelde hij, maar ze waren toch weer uitgelopen. De honden hadden al heel wat vlindertjes opgehaapt. Wie denkt nu aan een hond als geduchte predator van vlinders? Dat de honden ziek waren geworden kon wel eens liggen aan het vele looizuur dat ze hadden binnengekregen. De vlinders hadden immers als rupsen louter eikenblad gegeten. Of het waar is? ■